

Atsevišķu orbītas izmēru kranimetriskais raksturojums

Dzintra Kažoka, Dace Danberga

Rīgas Stradiņa universitāte, Anatomijas un antropoloģijas institūts, Latvija

Ievads. Mūsdienu kranioģija aplūko ne tikai aktuālos jautājumus antropoloģijā, kur tiek pētītas cilvēka galvaskausa uzbūves un tā formu likumsakarības, bet arī risina anatomiskās un klīniskās problēmas. Speciālajā literatūrā par galvaskausa atsevišķu individuālo pazīmju un tā sakarību kompleksu tiek diskutēts jau sen. Acs dobums jeb orbīta, kas lielā mērā nosaka galvaskausa sejas skeleta vispārējo konfigurāciju, joprojām ir mazāk izpētīta. Zināmā mērā tas ir saistīts ar to, ka kranioģijā orbītas mērīšanas programma uzrāda tikai divas ārējās kontūras pazīmes: augstumu un platumu.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis bija izpētīt un izmērīt orbītas atsevišķus raksturlielumus un to savstarpējās korelācijas. Pētījumā tika izmantots J. Prīmaņa Anatomijas muzeja un Morfoloģijas katedras Anatomijas laboratorijas materiāls: 50 pieaugušu abu dzimumu cilvēku galvaskausi bez mehāniskiem bojājumiem un slimībām. Ar kranioģijā izmantoto metodiku un Šveices firmas "Siber-Hegner & Co" instrumentiem tika noteikts un pētīts orbītas augstums, platumu un dziļums. Izmantojot speciālas formulas, tika aprēķināts orbītas indekss (OI), orbītas tilpums un redzes nerva atveres laukums.

Rezultāti. Lai arī orbīta ģeometriski atgādina piramīdas formu, tomēr tā ne vienmēr ir izteikta. Pēc izmēriem visizplatītākā orbītas forma ir vidēji plata un vidēji dziļa. Orbītas ieejai ir raksturīgas divas formas: zema un gara, augsta un īsa. Orbītas dziļums labajā pusē variē robežās no 35,0 līdz 47,0 mm, bet kreisās puses orbītas dziļums ir robežās no 35,1 līdz 46,5 mm. Salīdzinot labās un kreisās puses orbītu izmērus, statistiski ticamas atšķirības ir tās tilpumos (kreisais > labais) un redzes nerva atveres laukumos (labais < kreisais). Citu izmēru vidū statistiski ticamas atšķirības ir starp orbītas augstumu un dziļumu ($p < 0,05$), orbītas augstumu un redzes nerva atveres laukumu ($p < 0,05$), kā arī orbītas dziļumu un redzes nerva atveres laukumu ($p < 0,05$).

Secinājumi.

1. Visnozīmīgākais orbītas izmēru un formas raksturlielums ir tās dziļums, ko var aprēķināt pēc platumu noteikšanas, izmantojot speciālu formulu.
2. Orbītas tilpumu var aprēķināt, nosakot divus izmērus: augstumu un platumu.
3. Atsevišķiem labās un kreisās orbītas izmēriem ir vērojamas atšķirības, un to nosaka galvaskausa sejas daļas skelets.
4. Iegūtos orbītu izmērus var izmantot gan savstarpējai salīdzināšanai, gan īpatnību un variāciju noteikšanai kranioģijā, antropoloģijā un praktiskajā medicīnā.